

Sygn. akt IV CZ 38/13

POSTANOWIENIE

Dnia 16 maja 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa S. B.
przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej w B.
o ustalenie nieważności uchwały,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 16 maja 2013 r.,
zażalenia strony pozwanej
na wyrok Sądu Apelacyjnego
z dnia 13 lutego 2013 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i pozostawia
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego
w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z dnia 2 października 2012 r. oddalił powództwo S. B. przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej w B. o ustalenie nieważności uchwały zarządu z dnia 1 marca 2012 r. Nr 1/9/2012 oraz uchwały rady nadzorczej dnia 16 maja 2012 r. Nr 24/10/2012 w przedmiocie odmowy przyjęcia go w poczet członków i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy stwierdził, że przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848 ze zm.) nie przewidują roszczenia o przyjęcie w poczet członków, a tym samym możliwości zaskarżenia do sądu podjętych w tym przedmiocie uchwał. Możliwość taka zachodzi wyjątkowo wtedy, gdy: 1) statut spółdzielni stanowi, że w określonym przypadku spółdzielnia nie może odmówić przyjęcia w poczet członków; 2) z umowy zawartej ze spółdzielnią wynika, że kandydat powinien zostać przyjęty w poczet członków; 3) roszczenie o przyjęcie do spółdzielni wynika z przepisów szczególnych. Sam fakt nabycia przez powoda prawa własności lokalu mieszkalnego znajdującego się w zasobach pozwanej Spółdzielni nie powoduje powstania takiego roszczenia. Zaskarżone uchwały nie naruszają zasad współzycia społecznego oraz konstytucyjnych zasad ochrony własności i równości, co – w świetle art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 § 2 k.c. - usprawiedliwia oddalenie powództwa.

Sąd Apelacyjny, na skutek apelacji powoda, wyrokiem z dnia 13 lutego 2013 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Sąd Apelacyjny wskazał, że - zgodnie z art. 17¹ ust. 6 i art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tekst jedn.: Dz. U z 2003 r. Nr 119, poz. 1116 ze zm.; dalej: „u.s.m.”) - spółdzielnia nie może odmówić przyjęcia w poczet członków nabywcy spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, o ile odpowiada on wymaganiom statutu oraz właścicielowi lokalu podlegającego przepisom ustawy, w tym także nabywcy prawa odrębnej własności lokalu. Konieczne jest zatem dokonanie oceny, czy powód spełnia warunki przewidziane w jednym z dwóch wymienionych przepisów i czy pozwana mogłaby - stosownie do stanowiska wyrażanego w orzecznictwie (wyrok

Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 1968 r., I CR 7/88, OSNC 1968, nr 11, poz. 193) - odmówić mu przyjęcia w poczet członków z przyczyn, które usprawiedliwiają wykluczenie członka ze spółdzielni. Rozważenia również wymaga interes prawny powodu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nieważności uchwał, skoro przysługuje mu roszczenie o przyjęcie w poczet członków spółdzielni. Powód miałby taki interes wtedy, gdyby powództwo o ustalenie lepiej zabezpieczało ochronę jego praw.

Sąd Okręgowy nie wyjaśnił i nie ocenił okoliczności faktycznych stanowiących przesłanki zastosowania wskazanych wyżej przepisów prawa materialnego, co jest równoznaczne z nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. i uzasadnia uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W zażaleniu na powyższe rozstrzygnięcie pozwana zarzuciła Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 § 1 i 2 k.c., art. 17¹ ust. 6 u.s.m. oraz art. 386 § 4 k.p.c. i wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługiwało na uwzględnienie, chociaż nie wszystkie podniesione w nim zarzuty mogły zostać uznane za usprawiedliwione.

W postępowaniu apelacyjnym sąd drugiej instancji, kontynuując postępowanie przed sądem pierwszej instancji, rozpoznaje sprawę na nowo w sposób - w zasadzie - nieograniczony (art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c.). W konsekwencji, w razie uwzględnienia apelacji - z reguły - zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy (art. 386 § 1 k.p.c.). Uchylenie zaskarżonego wyroku, połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, dopuszczone zostało jedynie w przypadkach określonych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Kontroli prawidłowości takiego orzeczenia służy zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Ocenie Sądu Najwyższego może być poddana jedynie trafność zakwalifikowania wskazanych wyżej przypadków jako przesłanek uzasadniających wydanie orzeczenia kasatoryjnego. Dokonywana w tym zakresie kontrola ma charakter czysto procesowy, a zatem nie może wkraczać w merytoryczne kompetencje sądu drugiej instancji rozpoznającego apelację.

Odnosząc te uwagi do zażalenia pozwanej należy stwierdzić, że podniesione w nim zarzuty naruszenia art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 § 1 i 2 k.c. oraz art. 17¹ ust. 6 u.s.m., zmierzające do podważenia zasadności zaskarżonego orzeczenia z uwagi na wadliwość oceny prawnomaterialnej podstawy dochodzonego żądania, nie mogły wywrzeć zamierzonego skutku.

Trafny natomiast okazał się zarzut naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy sąd pierwszej instancji w rozstrzygnięciu nie odniósł się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. m.in. postanowienia: z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, Nr 1, poz. 22; z dnia 15 lipca 1998 r. II CKN 838/97, niepubl.; z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, niepubl. oraz wyroki: z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 Nr 3, poz. 36; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, niepubl.). Podkreśla się jednak, że nie chodzi tu o niedokładności postępowania, polegające na tym, że sąd pierwszej instancji nie wziął pod rozwagę wszystkich dowodów, które mogły służyć do należytego rozpoznania sprawy lub nie rozważył wszystkich okoliczności (zob. postanowienie z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 330/10, niepubl.). Co do zasady zatem przez pojęcie "nierozpoznania istoty sprawy" należy rozumieć nierozstrzygnięcie żądań stron, czyli niezafatwienie przedmiotu sporu. W świetle wykładni językowej, systemowej i funkcjonalnej tego zwrotu, należy przyjąć, że wszelkie inne wady rozstrzygnięcia, dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego - poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości - nie uzasadniają uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Tego rodzaju braki powinny być w systemie apelacji pełnej załatwiane bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12, niepubl.). Zwraca się przy tym uwagę, że niewyjaśnienie okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy nie jest równoznaczne z nierozpoznaniem jej istoty (zob. wyrok z dnia 22 kwietnia 1999, II UKN 589/98, OSNP 2000, Nr 12, poz. 484.).

Sąd pierwszej instancji w wyroku zaskarżonym apelacją rozstrzygnął o żądaniu powoda i odniósł się do jego materialnoprawnej podstawy w kontekście twierdzeń stron oraz zarzutów pozwanej, uznając, że przesłanki warunkujące ustalenie nieważności zaskarżonych uchwał - przewidziane w art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 k.c. - nie zostały spełnione. Nie można zatem zgodzić się z zapatrywaniem Sądu Apelacyjnego, że przesłanki zastosowania prawa materialnego, stanowiące podstawę żądania pozwu pozostały poza zakresem rozważań Sądu pierwszej instancji i — ze względu na zasadę dwuinstancyjności postępowania - nie powinny zostać rozpoznane po raz pierwszy w postępowaniu apelacyjnym. Jeżeli nie zostały one poddane badaniu przez Sąd Okręgowy w wystarczającym stopniu, to nie ma przeszkód, aby takiej pogłębionej ich analizy - niewymagającej przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości - dokonał Sąd Apelacyjny we własnym zakresie. Niedostatki oceny prawnej dochodzonego roszczenia, wyrażonej przez sąd pierwszej instancji, nawet przy konieczności wyjaśnienia jeszcze innych okoliczności faktycznych oraz częściowego uzupełnienia postępowania dowodowego, nie mogą być kwalifikowane jako nierozpoznanie istoty sprawy (zob. postanowienie SN z dnia 9 listopada 2012 r., sygn. akt IV CZ 156/12, niepubl.).

Z tych względów Sąd Najwyższy, uznając zarzut naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. za uzasadniony, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok, a orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawił - zgodnie z 108 § 2 w związku z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. - Sądowi Apelacyjnemu.